

Słownik filozoficzny. Edmund Husserl: poglądy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Krystyna Świąćicka, *Husserl*, Warszawa 1998.

Słownik filozoficzny. Edmund Husserl: poglądy

Fragment obrazu *2060* Zenona Burdego.

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Fenomenologia Husserla należy do największych osiągnięć nowożytnej myśli filozoficznej. Można także określić ją jako najbardziej wpływową. Z oryginalnej myśli Husserla czerpali również polscy filozofowie: Roman Ingarden i Józef Tischner. Witold Gombrowicz twierdził, że bez znajomości Husserla trudno byłoby czytać Sartre'a i Heideggera. Fenomenologia jest przede wszystkim metodą opisu zjawisk. Bada świat nie sam w sobie, lecz taki, jaki jawi się w doświadczeniu bezpośrednim, a więc zjawiska świata, które można zobaczyć i odczuć.

Twoje cele

- Poznasz fenomenologię Edmunda Husserla.
- Wyjaśnisz, na czym polega redukcja fenomenologiczna.
- Przeanalizujesz sformułowany przez Husserla postulat „powrotu do samych rzeczy”.

Przeczytaj

Biografia

Edmund Husserl urodził się w 1859 r. w Prostějovie na Morawach. Studia rozpoczął w 1876 r. na uniwersytecie w Lipsku, po dwóch latach przeniósł się do Berlina. W 1891 r. wyjechał do Wiednia. Po uzyskaniu doktoratu z matematyki zaczął uczęszczać na wykłady Franza Brentano (1838-1917). Pod jego wpływem skierował się na drogę poszukiwań filozoficznych.

Najważniejsze dzieła

Edmund Husserl w latach 1900-1901 opublikował *Badania logiczne*, w których zaznaczył, że logika nie opiera się na psychologii procesów myślowych, zawiera ona program fenomenologii – dzieło przysporzyło autorowi wielu zwolenników i sławy. Ważną rozprawą Husserla była niewielka praca *Filozofia jako nauka ścisła*, w której sformułował program filozofii fenomenologicznej jako nauki ścisłej. W 1913 r. następnym krokiem w pracach nad fenomenologią była praca *Idee czystej fenomenologii i fenomenologicznej filozofii*, będąca kontynuacją i rozwinięciem jego badań. Wśród późniejszych tekstów należy wymienić *Logikę formalną i transcendentálną* z 1929 r. i *Medytacje kartezjańskie*, które po raz pierwszy ukazały się w języku francuskim. W ciągu ostatnich lat swojego życia Husserl pracował nad dziełem *Kryzys nauk europejskich i filozofia transcendentálna* – dwa pierwsze rozdziały tego dzieła pojawiły się w Belgradzie. Większość pracy zachowała się jednak w rękopisie. Spuścizna Husserla zdeponowana jest w Archiwum Husserlowskim w Louvain, a od 1950 r. stale wydawane są jego prace.

Poglądy

Fenomenologia – „powrót do rzeczy”

Czym jest **fenomenologia**? Ogólnie jest to nauka o fenomenach, czyli o tym, co nam się ukazuje jako takie. Usiłuje więc „opisać i zrozumieć, co się nam jawi w taki dokładny sposób, w jaki ono samo nam się prezentuje”. Fenomenologia nie jest systemem filozoficznym, tylko przede wszystkim metodą opisu zjawisk. Popularność metody fenomenologicznej polega na tym, że postuluje ona oparcie poznania na gruncie doświadczenia. Fenomenologia miała być pierwszą nauką w stosunku do wszystkich innych nauk. Jej zadaniem miało być wskazanie kierunku, którym należy podążać. Kluczową sprawą stało się doświadczenie. Husserl twierdził, że filozofia musi być oparta na badaniach źródłowych. Należy poszukiwać takich doświadczeń, z których

wywodzą się wszystkie inne. Badamy to, co dane naocznie i co można uchwycić bezpośrednio. Przykładowo, jeżeli do jakiegoś przedmiotu mamy dostęp poprzez pamięć lub poprzez spostrzeżenie, wybieramy spostrzeżenie, bo jest ono bardziej źródłowe, pozwala uchwycić przedmiot bardziej bezpośrednio. Hasło Husserla o „powrocie do samych rzeczy” było ważnym osiągnięciem w budowaniu przez niego własnego języka filozoficznego. Poprzez postulat powrotu do bezpośredniego doświadczenia, który zawarł w *Badaniach logicznych*, fenomenolog zyskał sobie wielkie uznanie wśród późniejszych filozofów.

Poszukiwanie „istoty” – *eidos*

Akty spostrzeżeń

Redukcja fenomenologiczna

Intencjonalność świadomości

Konstytucja sensu

„Ja” transcendentalne

Kryzys europejskiego człowieczeństwa

Słownik

doświadczenia źródłowe

źródło oznacza, że należy poszukiwać takich doświadczeń, z których wywodzą się wszystkie inne; badamy to, co dane naocznie, co można uchwycić bezpośrednio i co jest przed wszelkim stanowiskiem; jeżeli do jakiegoś przedmiotu mamy dostęp poprzez pamięć lub poprzez spostrzeżenie, wybieramy drugą metodę, bo jest ona bardziej źródłowa, pozwala uchwycić przedmiot bardziej bezpośrednio

epoché

(gr. *epochē* – zatrzymanie, zawieszenie) 1) pogląd głoszony w starożytności przez szkołę sceptyków; polegał na powstrzymywaniu się od jakiegokolwiek sądu, zarówno twierdzącego, jak i przeczącego; *epoché* miała umożliwiać ataraksję; 2) we współczesnej fenomenologii postulat wstrzymania się od uznania tez dostatecznie nieuprawomocnionych; tak rozumiana epoché („wzięcie w nawias”) umożliwia tzw. redukcję fenomenologiczną

fenomen

(gr. *phainomenon* – to, co się zjawia, pokazuje) zjawisko, czyli coś, co jest przedmiotem postrzegania, fakt empiryczny (Francis Bacon); u Kanta: to, co poznawalne; w fenomenologii Husserla: zjawiający się w czystej świadomości sens przedmiotu

fenomenologia

(gr. *phainómenon* – to, co się zjawia, pokazuje + *logos* – słowo, nauka) kierunek filozoficzny zapoczątkowany na początku XX w. przez Edmunda Husserla; postulował metodę poznania polegającą na zawieszeniu przekonań dotyczących świata empirycznego i czystym opisie sensu zjawisk ustanawianego przez świadomość

immanentny

(łac. *immanere* – pozostawać wewnątrz) zawarty w czymś, niewykraczający poza coś; tu, w odniesieniu do przedmiotu poznania, oznacza, że jest on dany w świadomości i nie wykracza poza nią

noeza

(gr. *noesis* – rozumienie, proces myślowy) intuicja intelektualna; bezpośredni wgląd w stan rzeczy

noemat

(gr. *noesis* – rozumienie, proces myślowy) treść myśli; w filozofii Husserla to, ku czemu kierują się intencje działania i świadomych przeżyć

psychologizm

(gr. *psyche* – dusza) XIX-wieczne stanowisko filozoficzne uznające, że podstawą wszystkich dyscyplin filozoficznych jest psychologia; odnosiło się w szczególności do teorii poznania oraz logiki i traktowało procesy poznawcze jako zjawiska psychiczne, dające się w pełni wyjaśnić za pomocą teorii psychologicznej; wiedza okazuje się, w konsekwencji, odbiciem struktury ludzkiej psychiki

redukcja ejdetyczna

(łac. *reductio* – ograniczenie; gr. *eidos* – gatunek, istota) nastawienie pojawiające się w związku z redukcją fenomenologiczną, polegającą na bezpośrednim i intuicyjnym ujęciu w każdym przedmiocie tego, co stanowi o jego istocie

redukcja fenomenologiczna

(łac. *reductio* – ograniczenie) w fenomenologii Husserla jest ogólną nazwą metody polegającej na wzięciu w nawias przekonań o zewnętrznym wobec podmiotu świecie; składają się na nią: redukcja transcendentna i redukcja ejdetyczna

Ilustracja interaktywna

Zenon Burdy, 2060.

Artysta Zenon Burdy w swojej twórczości m.in. analizuje filozofię Edmunda Husserla. Odnosi się do intuicji jako „fenomenu konkretności i fenomenu istoty”.

Źródło: Zenon Burdy, tylko do użytku edukacyjnego.

Polecenie 1

Odpowiedz, kto jest polskim twórcą zastosowania fenomenologii w badaniach literackich. Jakie dzieła potrafisz wymienić?

Polecenie 2

Wyjaśnij, jaki wpływ na rozwój filozofii i badań literackich miały badania Husserla. Jakich znasz uczniów niemieckiego filozofa? Wybierz jednego z nich i przedstaw go bliżej.

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z multimedium i odpowiedz, na czym polegają kłopoty z refleksją. Co trzeba zrobić, by dokonać refleksji nad poznaniem? Gdzie odnajdujemy pierwszy szczebel jasności i jak dalej postępujemy na drodze poznania?

((Krystyna Świącicka

Husserl

Źródło: Krystyna Świącicka, *Husserl*, Warszawa 1998.

Polecenie 2

Zrekonstruuj myślenie Husserla o „Ja” w nastawieniu naturalnym. Zastanów się na czym polega wczuwanie się w „Ja” cudze. W jaki sposób Husserl określa świat?

Polecenie 3

Stwórz mem, który będzie twoim komentarzem do Husserlowskiej koncepcji „Ja”.

Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Oznacz jako prawdziwe lub fałszywe twierdzenia dotyczące Ja w perspektywie filozofii Husserla.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Własne Ja jest dane bezpośrednio tak jak Ja cudze.	☐	☐
Ja postrzega przedmioty świata jako cudze i przeciwstawne sobie.	☐	☐
Jedyna droga do poznania cudzego niż własne ja prowadzi przez „wczucie”.	☐	☐
Dla każdego Ja inne Ja jest centralnym punktem świata.	☐	☐
Dla każdego Ja inne Ja są przedmiotami otoczenia, które należą do świata własnego ja.	☐	☐

Praca domowa

W jaki sposób rozumiesz „powrót do rzeczy samych” Husserla? Czy jesteś w stanie przeprowadzić doświadczenie, które prezentuje tę ideę? Opisz, w jaki sposób mogłoby ono przebiegać.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny. Edmund Husserl: poglądy

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

11. Fenomenologia. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polega metoda fenomenologiczna oraz dokonuje opisu fenomenologicznego wybranych fenomenów;
- 2) charakteryzuje główne idee fenomenologii świadomości Edmunda Husserla lub fenomenologii wartości Maxa Schelera (do wyboru);
- 3) przedstawia Romana Ingardena koncepcję człowieka i sztuki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia fenomenologię Husserla;
- wyjaśnia, na czym polega redukcja fenomenologiczna;
- analizuje sformułowany przez Husserla postulat „powrotu do samych rzeczy”.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;

- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- audiobook;
- praca z multimediami;
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: *Czym jest fenomenologia?*

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel dzieli klasę na osiem grup. Każda z nich opracowuje notatkę graficzną dotyczącą jednego z zagadnień z poglądów Edmunda Husserla:
 1. Fenomenologia – „powrót do rzeczy”
 2. Poszukiwanie „istoty” – *eidos*
 3. Akty spostrzeżeń
 4. Redukcja fenomenologiczna
 5. Intencjonalność świadomości
 6. Konstytucja sensu
 7. „Ja” transcendentalne
 8. Kryzys europejskiego człowieczeństwa

Po wykonaniu zadania drużyny prezentują notatki, a nauczyciel uzupełnia je i omawia trudniejsze zagadnienia.

2. **Praca z multimedium nr 2.** Nauczyciel wyświetla multimedium z sekcji „Audiobook”. Tym razem uczniowie pracują w parach, przygotowując rozwiązanie ćwiczenia nr 2. Po wyznaczonym czasie pary prezentują swoje rozwiązania.
3. Nauczyciel prosi uczniów, aby na podstawie audiobooka odpowiedzieli, na czym polegają kłopoty z refleksją.

Faza podsumowująca:

1. Każdy uczeń indywidualnie wykonuje polecenie nr 3: *Stwórz mem, który będzie twoim komentarzem do Husserlowskiej koncepcji „Ja”*. Ochotnicy omawiają swoje memy na forum klasy.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. W jaki sposób rozumiesz „powrót do rzeczy samych” Husserla? Czy jesteś w stanie przeprowadzić doświadczenie, które prezentuje tę ideę? Opisz, w jaki sposób mogłoby ono przebiegać.

Materiały pomocnicze:

- Strzyżewska A., *O metodzie fenomenologii Husserla*, „Humanistyka I Przyrodoznawstwo”, 2018/20, s. 203–219.
- Hartman J., *Fenomenologia i kryzys*, „Principia” 2007/47–48.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Ilustracja interaktywna” do podsumowania lekcji.